

**„A textil-, textilruházati és tisztítóipari ill. bőr- és cipőipari szakágazatokban a felnőtt-képzési igények felmérése, különös tekintettel a távoktató programokra”
pályázat SZFK/10/2008.**

Beszámoló az első kutatási szakaszból
2008. július 1.- 2009. január 31.

1.Helyzetfeltáró adatgyűjtés és adatelemzés

1.1. Kérdőívek összeállítása, kiküldése

A kutatáshoz szükséges információk beszerzésére szolgáló **első kérdőív tervezet** 2008. júniusában állítottuk össze. A Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület aktivistáin kívül a Textiltisztító Egyesülés, a Bőr-, Cipőipari és Bőrfeldolgozó Tudományos Egyesület ill. a Bőr- és Cipőipari Egyesülés munkatársai kapcsolódtak be a szerkesztésbe.

Ezt a **kérdőív-tervezetet előzetes véleményezésre** továbbítottuk a meghatározó textil-, textilruházati- és tisztítóipari vállalkozások HR-munkatársainak, július hó végén.

A tervezetre beérkezett vélemények összegzését követően a szeptember 18-i **egyeztető megbeszélést követően a kutatási kérdőívet véglegesítettük.**

Október hónap elején kezdtük meg a **kérdőívek kiküldését a vállalkozásokhoz.**

A kérdőíves kutatás a textil- és textilruházati ipar, bőr- és cipőipar, textiltisztító-ipar vállalkozásainál folyt, a helyzetfeltáró adatgyűjtés határidőre bejeződött.

A **felmérésbe** bevonandó textil-, textilruházati- és tisztítóipari ill. bőr- és cipőipari vállalkozások listájának összeállítása után **873 cég számára küldtük el a kérdőívet** a kutatás lényegét ismertető kísérő-levéllel.

A **szűkített vállalkozás-lista** kialakítása a reprezentatív felmérési igényeknek (iparági sajátosságok, megfelelő cégméretek megjelenése, korábbi KÁPB felmérésben való aktivitás, stb.) megfelelően történt. A kérdőív küldésével megkeresett 873 cég közül végül összesen **134 vállalkozást** (amelyek egyértelműen vállalták a felmérésben való közreműködést) kértünk fel a munkában való részvételre.

A kutatásról folyamatosan **tájékoztattuk a nyilvánosságot és a szakembereket** a TMTE honlapján (www.tmte.hu), a havonta megjelenő „Textil-világ” TMTE-Hírlevélben, a Magyar Textiltechnika és a Textil Fórum folyóiratokban.

1.2. A beérkezett információk összegzése és részleges elemzése

A konkrétan – ismételten - megkeresett 134 vállalkozásból a - telefoninterjúkkal is szorgalmazott - adatszolgáltatás eredményeként 2009. január végéig 91 vállalkozás (14.226 fő foglalkoztatott képviselőben) küldte vissza a kérdőívet. A 27 kérdésből álló kérdőív különböző humán erőforrás adatok és képzés-fejlesztési vonatkozások megismerésére fókuszált.

A beérkezett kérdőívek feldolgozásához külön excel adatbázist hoztunk létre, valamennyi adat bevitele megtörtént. Az excel táblázatból számos rendezőelv szerint (pl. vállalkozások jellege /szakágazat, termelés, értékesítés, stb./; foglalkoztatottak megoszlása /nemek, életkorcsoport, végzettség, számítógép- internet ismeret, idegen-nyelv tudás, stb./; pályakezdők

felkészültségéről alkotott vélemény szakágazatonként; felnőttképzési igények és javaslatok /távoktatás lehetősége, stb./; szakképzésnél használt és igényelt segédletek; szakképzési hozzájárulás befizetése és felhasználása; innovációval kapcsolatos tovább- és átképzésekkel kapcsolatos elvárások, stb.) hívhatók le a feldolgozott információk.

A felmerésbe bevont vállalkozásokat tekintve, a textilipari ágazatban tevékenykedők közül 3.306 fő, a (konfekció) iparból 9.432 fő, a tisztítóiparból 575 fő, a bőr- és cipőipar területéről 912 fő vonatkozó adatai alapján nyílt lehetőség elemzésekre. A nagyobb ágazatokat figyelembe-véve megállapítható, hogy felmérésünk a foglalkoztatottak 30-35 %-os részarányára terjedt textilruházati ki.

A beérkezett válaszok alapján a következő főbb megállapítások tehetők:

1.2.1. A adatfeldolgozás alapján ismertté vált, hogy a válaszadó vállalkozások dolgozóinak mintegy 37 %-a betanított munkás, nem rendelkezik a profilba vágó szakképesítéssel.

A szakágazatokat tekintve - a kérdőíves felmérésben résztvevő vállalkozásoktól származó információk szerint - a legnagyobb arányban (53,7 %) a tisztítóiparban tevékenykednek szakképzéssel nem rendelkező munkavállalók. A szakmunkások előfordulása a textilruházati ágazatban a legkedvezőbb 39,5 %-os részarányal. A szakközépiskolai végzettségűek foglalkoztatása a bőr- és cipőiparban a legmagasabb mértékű 25,7 %-os előfordulással. A technikusok részaránya mind a textil-, mind a ruházati iparban mindössze 3,4 %-ot tesz ki. A felsőfokú végzettségűek legnagyobb mértékben a textil- és a tisztítóiparban egyaránt 6,0 %-kal vannak jelen. Az egyéb besorolású dolgozók (akik valamely más, nem szakirányú szakképesítéssel rendelkeznek) megjelenése a textiliparban a legmagasabb 13,3 %-kal.

Szakágazati részletezés szerint a felmérésben résztvevő vállalkozások közül:

- A textiliparban a foglalkoztatottak 35,2 %-a betanított munkás, 29,5 %-a szakmunkás, 12,6 %-a szakközépiskolai végzettségű, 3,4 %-a technikus, 6,0 %-a felsőfokú végzettséggel rendelkezik, 13,3 %-uk egyéb felkészültségű.
- A ruházati-iparban tevékenykedők 36,9 %-a betanított munkás, 39,5 %-a szakmunkás, 15,4 %-a szakközépiskolai végzettségű, 3,4 %-a technikus, 3,2 %-a felsőfokú végzettséggel rendelkezik, 1,6 %-uk egyéb képesítésű.
- A tisztítóiparban a foglalkoztatottak 53,7 %-a betanított munkás, 26,9 %-a szakmunkás, 10,2 %-a szakközépiskolai végzettségű, 0,9 %-a technikus, 6,0 %-a felsőfokú végzettséggel rendelkezik, 2,3 %-uk egyéb felkészültségű.
- A bőr- és cipőiparban dolgozók 30,8 %-a betanított munkás, 38,4 %-a szakmunkás, 25,7 %-a szakközépiskolai végzettségű, 1,5 %-a technikus, 1,9 %-a felsőfokú végzettséggel rendelkezik, 1,7 %-uk pedig egyéb (nem szakirányú) felkészültséggel rendelkezik.

Az életkor szerinti megoszlást tekintve (a válaszadók körében) egyértelműen látszik, hogy a 25 év alatti munkavállalók a textil- és textilruházati ill. bőr- és cipőiparban iparban alig (10 fő alatti előfordulással) vannak jelen, a tisztítóiparban egyáltalán nincsenek. Valamennyi szakágazatban a 25-50 év közötti korosztály alkotja a munkaerő jelentős hányadát. Hasonlóan magas részarányal (különösen a textilruházati iparban kimagaslóan) vesznek részt a termelő, értékesítő és egyéb folyamatokban az 50 évnél idősebb munkavállalók.

A tanulmány készítése során mindenképpen keresni kell azon ösztönző-, főként felnőttképzési formákat, amelyekkel a szakképzettek részaránya hatékonyan fokozható. A versenyképesség biztosítása érdekében, a munkahelyek megtartásának és az esetleges újabb foglalkoztatásnak elősegítése céljából a „tudás-intenzív” gyártás megalapozása és folyamatos fenntartása alapvető követelmény.

1.2.2. A számítógép kezeléssel kapcsolatban megállapítható (a beérkezett információk alapján, tekintve, hogy nem volt kötelező a válaszadás):

- szakirányú képzettséggel nem rendelkezők kb. 20 %-a.
- szakmunkások kb. 17 %-a
- szakközépiskolát végzettek, technikusok kb. 43 %-a
- felsőfokú végzettségűek 100%-a
- egyéb képzettségűek kb. 25 %-a

rendelkezik a szükséges számítógép-kezelési ismeretekkel.

A kérdőíves felmérések szerint a válaszadó vállalkozások mindössze mintegy 25 %-a tartja fontosnak a számítástechnikai alapismeretek további munkavállalók részéről történő elsajátítását. Ezek szerint a munkavállalók ilyen irányú felkészültsége nem marad el jelentősen a szakmák jelenlegi igényeitől. A jövőben bizonyára számolni kell az alkalmazott számítástechnikai készség iránti növekedéssel, miután a korszerűbb berendezésekben az elektronika hangsúlyosabban van jelen. Ugyanígy a magasabb hozzáadott értékű, innovatív anyagok és technológiák alkalmazásával készülő termékek előállítására és logisztikájára várhatóan szélesebb-körű számítástechnikai felkészültséget is igényel.

1.2.3. Az Internet használatával kapcsolatban megállapítható (a beérkezett információk alapján, tekintve, hogy nem volt kötelező a válaszadás):

- szakirányú képzettséggel nem rendelkezők kb. 20 %-a,
- szakmunkások kb. 21%-a,
- szakközépiskolát végzettek, technikusok kb. 45 %-a,
- felsőfokú végzettségűek kb. 95 %-a,
- egyéb képzettségűek kb. 16 %-a

tudja az Internet szolgáltatásokat igénybe venni.

Az Internet használatra felkészültek számának növelését főként a korszerű távoktatási formák elterjesztése érdekében tartjuk lényeges feladatnak. A jövőben várhatóan széles körben elterjedő, időkímélő és hatékony távoktatásra, az on-line elméleti képzések használatára csak így készíthetők fel a munkavállalók.

1.2.4. A legalább egy idegen nyelvet beszélők részarányára jellemző:

- szakirányú képzettséggel nem rendelkezők 3,1 %-a,
- szakmunkások 2,1 %-a,
- szakközépiskolát végzettek, technikusok 10,4 %-a,
- felsőfokú végzettségűek 69,6 %-a,
- egyéb képzettségűek 3,6 %-a

rendelkezik nyelvtudással.

A kérdőíves felmérések szerint a válaszadó vállalkozások közel 30 %-a tartja lényegesnek az idegen-nyelv tudás további növelését. Bizonyára a hazai tulajdonosi körben levő vállalkozások munkavállalóinál egyelőre kevésbé okoz problémát a nyelvtudás hiánya. A piacképességet garantáló „tudás-intenzív” gyártás megalapozása és folyamatos fenntartása érdekében, a jövőben várhatóan még nagyobb arányú idegen-nyelv oktatási igénnyel kell számolni.

1.2.5. 2007. évben a szakképzési hozzájárulást (beleértve a tanuló szerződést, iskolákkal történő együttműködést, felnőttképzési tanulmányi támogatást, stb.) nyújtók, befizetők közül 200 eFt alatti összeg a vállalkozások 10,6 %-át érinti, 200-500 eFt közötti összegben 24,1 %-uk fizetett be hozzájárulást. Az 500-1.000 eFt-os nagyságrend 13,6 %-uknál áll fenn, 1 mó Ft-ot meghaladó szakképzési hozzájárulás teljesítés a válaszadók 33,8 %-ára jellemző. A megkérdezettek 14,9 %-a nem kötelezett szakképzési hozzájárulás teljesítésére (kht., nonprofit szervezet).

A szakképzési hozzájárulásból saját munkaerő képzésére a felmérésbe bevont cégeknél összesen 26.909 eFt-ot költöttek. A szakágazatokat tekintve, ebből 55,8% a textilruházati- iparban, 26,9 % a bőr- és cipőiparban, 10,8 % a textiliparban és 6,5 % a tisztítóiparban került felhasználásra.

Az ágazatok munkahelymegtartó képességének és innovációjának érdekében a helyzetelemzés során felmerült az a szakpolitikát érintő kérdés, hogy az ágazatban fel nem használt szakképzési hozzájárulásból hogyan lehetne alapot képezni az ágazati vállalkozások munkavállalóinak szervezett felnőttképzésére.

1.2.6. A szakoktatás során felhasznált segédleteket tekintve megállapítható, hogy

- saját készítésű jegyzetet használ a válaszadók 25,4 %-a (ezek tartalmi jellegének megismerése és a felhasznált források eredetének elemzése céljából a válaszadókkal egyeztetünk),
- az alapanyag- ill. segédanyag- és kellékgyártók, gépgyárak prospektusait alkalmazza 16,3 %-uk,
- az alapanyag-gyártók, gépgyárak CD- és DVD termék-ismertető és egyéb szakirányú anyagai a megkérdezettek 9,3 %-ánál jellemző,
- hazai készítésű digitalizált tananyagot 6,7 %-uk, külföldi készítésű digitalizált tananyagot 4,3 %-uk,
- a hazai szakkönyveket részesíti előnyben a válaszadók 8,4 %-a, - a külföldi szakkönyveket preferálja a válaszadók 5,9 %-a,
- szakiskolai tankönyvet 6,7 % használ, szakközépiskolai tankönyvet 1,7 % alkalmaz, iskolai képzésben rendszeresített CD, DVD anyagokat 2,5 % hasznosít,
- felmérésbe bevontak 6,8 %-ánál jellemző a szakirányú tudományos egyesületek által készített, nyomtatott oktatási anyagainak, 3,5 %-uknál ugyanezen szervezetek digitális képzési segédleteinek felhasználása,
- felsőfokú képzésben elterjedt szakmai jegyzetet mindössze a válaszadók 2,5 %-a használ fel.

Célszerű szorgalmazni, hogy a vállalkozások saját készítésű jegyzeteit a tankönyvszerzők megismerjék és igény szerint rendezett jogi körülmények között hasznosíthassák. A szakmai felnőttképzésben résztvevő ipari szakemberek elméleti és gyakorlati tudását jobban kellene hasznosítani az iskola rendszerű szakképzés nyomtatott és digitalizált tananyagainak összeállításában, különösen az innovációra. A tananyagfejlesztők, szaktanárok, felnőtt képzők jobb együttműködése szükséges ezen a téren.

1.2.7. A jövőre nézve a vállalkozások a következő képzési szakanyag igényeket fogalmazták meg:

- a megkérdezettek 25,5 %-25,5 %-a hazai szakkönyveket ill. digitális tananyagokat szorgalmaz,
- a külföldi szakkönyvek tekintetében a felmérésben résztvevő vállalkozások 4,3 %-a fogalmazott meg igényt,
- 21,3 %-uk a szakágazati tudományos egyesületek és egyéb szakmai tömörülések ill. érdekképviseleti szervezetek által készített nyomtatott jegyzeteket tartja fontosnak (15,9 %-uk ugyanezek digitalizált kiadványait igényli),
- a válaszadók 7,5 %-a külföldi eredetű digitalizált oktatási segédletet helyezi előtérbe.

Nagyobb részt kell vállalni a szakágazati tudományos egyesületeknek és egyéb szakmai tömörüléseknek a szakirányú oktatási segédletek létrehozásában. Az így készülő anyagoknál törekedni kell az iskolarendszerű képzésekben való használhatóságra is, továbbá célszerű az elmaradó szakkönyvkiadások okozta űrt részben így áthidalni.

1.2.8. A felmerésében résztvevők felnőttképzési igényeit elemezve az alábbi fontossági arányok állapíthatók meg:

- a válaszadók kb. 55 %-a a gyakorlati szakmai továbbképzést, 45 %-a az elméleti szakmai- és továbbképzést tartja fontosnak,
- a kérdőív kapcsolatos témájára reagálók 65 %-a a vállalkozáshoz kihelyezett szakmai képzést részesíti előnyben, 35 %-uk javasolja a vállalkozáson kívüli oktatást,
- a vállalkozások mintegy 30 %-a az idegen nyelv oktatás kiemelkedő igényét fogalmazza meg, kb. 25 %-uk tartja lényegesnek a számítástechnikai képzéseket,
- a válaszadók 52 %-a a szakmai gyakorlati tudás felújítását, 48 %-a szakmai elméleti ismeret-felújítást célzó képzéseket preferálja,
- megközelítőleg 25 %-os a tréningek iránti érdeklődés,
- egyelőre mindössze 15 %-ot tesznek ki a távoktatással kapcsolatos igények.

A távoktatás alacsony részaránya főként azzal függ össze (l. telefon- és helyszíni mélyinterjúk), hogy ezt a képzési formát nem- ill. hiányosan ismerik a vállalkozások. A kutatásban következő II. workshop során nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy az érdeklődők konkrét szakirányú példák bemutatásán keresztül is tanulmányozhassák ennek előnyeit, főként a szakmai elméleti ismeretek oktatása során. Az on-line távoktatás tanulmányozási lehetőségével fel kívánjuk hívni a vállalkozások HR-szakembereinek figyelmét, a hálózaton belüli élő konzultációs lehetőségek kiemelésével.

1.2.9. A felnőttképzések lebonyolítását tekintve megállapítható, hogy a felmérésben résztvevő vállalkozások 47,5 %-a a munkaidőn belüli képzést tartja megfelelőnek, 41,3 %-uk a munkaidő utáni képzést tartja előnyösnek. A válaszadók 11,2 %-a részesíti előnyben a pihenőnapon lebonyolított oktatásokat.

Az időközben bekövetkezett pénzügyi és gazdasági válság következtében, egyelőre előtérbe kerülhet a csökkentett munkaidejű hetek bevezetése (pl. 4 napos munkarend + szakmai oktatás az 5. napon). Ennek kihasználása és a „tudás intenzív” gyártásra történő felkészítés érdekében a felnőttképzések felértékelődése tapasztalható. A várhatóan megnövekedett képzési igény optimális kielégítésére a közreműködő feleknek összefogottan célszerű felkészülni.

1.2.10. A kérdőíves felmérésben megfogalmazott, szükséges képzések tekintetében megállapítható:

- a textilipar részéről: fonalszínező, cérnázó, szövő, kötő, kötőipari-festő, textilfestő, textilkikészítő, szitakészítő-nyomó, textil-laboráns,
 - a textilruházati (konfekció) ipar területéről: szabász, varrómunkás (termék-összeállító), szabó, (ruhakészítő), fehérnemű-készítő, szalagmunkás, kötöttáru összeállító, varrógép-műszerész, mechanikai-műszerész, technikus, bolti eladó, valamint az extrém sportoknál használt ruházatok gyártására ill. védőruházatok tervezésére felkészültek képzése,
 - a tisztítóipar részéről: vegytisztító, mosómester, mosó,
 - a cipőiparban: cipész, cipőfelsőrész-készítő, technikus
- iránti képzési igények merültek fel.

A fenti szakmai képzettségek és az új OKJ szerinti szakképesítési lehetőségeket (pl. részszakképesítés csak felnőttképzés keretén, stb.) egyeztetjük. Adott képesítési igényeknél, megfelelő munkaerő piaci igény esetén esetleg kezdeményezzük újabb modulok, képesítések OKJ-be történő felvételét. Egyúttal továbbra is lényegesnek tartjuk, hogy a felnőttképzéseken alapvetően ne az iskolarendszerű képzésből kimaradók, hanem a felnőttoktatásra érett munkavállalók vegyenek részt.

1.2.11. A felmérésben résztvevő dolgozók közel 7 %-a vett részt felnőttképzésen az elmúlt két évben.

= A fizikai dolgozók közül összesen 621 fő, ebből

- szakirányú képzettséggel nem rendelkező 284 fő*
- szakmunkás 217 fő*
- szakközépiskolát végzett, technikus 113 fő
- felsőfokú végzettségű 7 fő.

= A nem fizikai foglalkoztatottak közül összesen 302 fő, ebből

- szakirányú képzettséggel nem rendelkező 16 fő
- szakmunkás 12 fő
- szakközépiskolát végzett, technikus 128 fő
- felsőfokú végzettségű 141 fő
- egyéb 5 fő,

azaz mindösszesen 923 fő (6,9 %).

* A felnőttképzési adatok alakulásra negatívan hat, hogy a felnőttképzésben résztvevők döntő része két nagyobb vállalkozás – pályázati támogatású - dolgozóiból került ki.

Egyébként megjegyzendő, hogy ha vállalkozásaink arányosan vettek volna részt a felnőttképzésekben, úgy a 6,9 %-os arány nem lenne kedvezőtlen (pl. 4 éve Olaszországban 4,7 %-os, Szlovákiában 4,8 %-os, Németországban 5,8 %-os, Franciaországban 7,4 %-os volt a felnőttkorban tanulók hányada).

A felnőttképzésben résztvevők számának számottevő és szinte valamennyi vállalkozásra kiterjesztett növelése komoly feladatot jelent mind a foglalkoztatók, mind a felnőtt képzők számára (az EU-s célkitűzés 2010-re 12,5 %-os felnőtt korú részvétel a tanulásban). El kell érni, hogy nemcsak szakirányú elméleti- és gyakorlati képzések, idegen-nyelv oktatások, számítástechnika használati tanfolyamok kerüljenek előtérbe, hanem a különböző személyiségfejlesztő tréningek is.

1.3. Telefoninterjúk

A telefon-megkeresések (72 cég) egyrészt arra irányultak, hogy a kérdőíves felmérésbe bevont vállalkozásokat ösztönözzük az információk határidőre történő megadására, ill. az egyes kérdések értelmezése terén felmerült problémákat tisztázzuk.

Másrészt a telefoninterjúk során készítettük elő a mélyinterjúk lebonyolítási körülményeit (alkalmas időpont, felkeresendő személy, stb.).

A telefonkapcsolat hatékonysága egyebekben is megnyilvánult, így többek között:

- egyeztetjük a vállalkozás konkrét tevékenységeit,
- a humánerőforrás adatokra vonatkozó, tárgyévben belüli alakulásokról kértünk információkat,
- a szakmai távoktatás lehetőségének ismeretéről végzetünk általános felmérést,
- a szakma presztízsének visszaállítására vonatkozó javaslatokat igényeltünk,
- a vállalkozás jövőképevel kapcsolatos irányvonalokról érdeklődtünk, különös tekintettel a felnőttképzési igényekre.

Megjegyezzük, hogy a telefoninterjúk eredményei részben a kérdőíves adatszolgáltatásnál követhetők ill. a helyszíni mélyinterjúknál összegzett megállapításoknál kerültek ismertetésre.

A telefoninterjúk alapján a szakma presztízsének megőrzésére ill. főként visszaállítására vonatkozó visszajelzések a következőkben foglalhatók össze:

A hazai textil- és textilruházati-, ill. részben a bőr- és cipőipari szakmák rangjának javítása rendkívül fontos feladatunk, mert a szakágazatok tekintetében főként csak negatívumokról szerezhet tudomást szakmán kívüli társadalmunk.

Sajnálatosan minden módon (elektronikus és nyomtatott sajtó, egyéb lehetőségek) csak az üzembeszarrásról, leépítésről, gazdaságtalan tevékenységről szól tudósítás. Minden lehetőséget megragadva érvényt kell szerezni a sikeres vállalkozások bemutatásának ill. a komoly külföldi cégek magyar beszállítóinak, és minden szakterületeinket érintő innovatív jellegű megvalósulásnak. Jobban propagáljuk a magyar márkásított divattermékeket, az élenjáró kikészítési technológiákkal nálunk gyártott könnyen kezelhető és biztonságos háztartási cikkeket, a saját tervezésű és magas színvonalú (EU-s direktívák kritériumait kielégítő) védőruházatokat, vagy akár a bérnyűkában előállított igényes sport-, szabadidő- és hobbiruházatokat.

A pályaválasztásban érintettek számára objektíven be kell mutatni az újszerű anyagokkal és élenjáró technológiákkal tevékenykedő főbb hazai vállalkozásokat és tevékenységüket (iskolák felkeresése a pályaaorientációs órák során, szakma népszerűsítő CD-k és DVD-k közreadása). A megváltozott textil- és ruházati- ill. bőr- és cipőipari termékszerkezetet, a nagyobb hozzáadott értékű termékeket (védőruházatok, egészségügyi cikkek, smart termékek, stb.) szintén célszerű bemutatni a szakmáink iránt érdeklődő fiatalok és felnőttek számára.

Meghatározó feladat. az értékesítéssel szemben a termelő tevékenység prioritásának visszaszerzése is. Legyen - gazdasági súlyának megfelelően - megbecsült munka az új termék előállítás, ne legyen aránytalanul vonzó a kereskedelmi tevékenység.

1.4. Helyszíni mélyinterjúk lebonyolítása

A mélyinterjúk során, külön szempontrendszer (formanyomtatvány csatolva) szerint kerestünk meg a 22 kijelölt vállalkozást, számos partnernél országszerte személyes kapcsolatfelvétellel. Ennek során többek között az alábbi témákban végeztünk információgyűjtést (a válaszok részleges feldolgozása után a tendenciákra röviden kitérünk):

1.4.1. Mennyire fontos a versenyképesség, jövedelmezőség, piaconmaradás, jövőbeni fejlesztések, stb. szempontjából a szakképzés (szaknyűkás, technikus, felsőfokú végzettségű)? Az információk alapján megállapítható, hogy a vállalkozások kiemelt fontosságúnak tartják a szakképzés különböző formáit.

A külföldi tulajdonú vállalkozásoknál főként az anyavállalat oktatási segédleteit használják, alapvetően a műszaki elírások kiemelt elsajátítása a feladat.

Felmerültek államilag elismert egyedibb képzésekre újabb igények, pl. védőruházatok tervezésével, gyártásával kapcsolatos szakképzés, extrém sportoknál használt ruházatokkal összefüggő szakképzések. Egyesek hiányolják a korábbi cernázó és fonalszínező-, továbbá textilipari laboráns képzéseket.

Egyesek szerint a hazai könnyűipari felsőfokú képzésből kikerülők több textiles szakmai ismerettel és eredményesebb szakmai idegen-nyelv elsajátítással kellene, hogy rendelkezzenek.

A nagyarányú betanított-nyűkás előfordulást kedvezőtlennek tartják, ugyanakkor az iskolarendszerű képzésből kikerülő pályakezdő szaknyűkások (különösen kötő-, konfekcióipar) felkészültségével elégedetlenek.

A magas minőségi színvonalú és rendkívül igényes termékek (pl. extrém sporthoz ruházatok, katonai- és védőruházatok, stb.) gyártása esetén a humán erőforrás optimális képzése a piaconmaradás alapfeltétele. Többek szerint „tudásintenzív-gyártás” elérése az egyetlen munkahelymegtartó intézkedés.

A tömegtermékeket gyártóknál a fizikai dolgozók növekvő képzettségi igényei kevésbé aktuálisak, de fejlesztéssel és értékesítéssel foglalkozóknál rendkívül lényeges.

A magas műszaki színvonalú, főként külföldi irányítású termelő tevékenységeknél kevés a hazai részről felmerülő szellemi munka igény. Ilyen esetekben nincs kiemelt szerepe a képzéseknek, mindössze a tanúsított rendszerekkel (pl. ISO 9001 szerinti minőségirányítás) összefüggő kötelező oktatások kerülnek előtérbe.

1.4.2. Mennyire lényeges a szakképzés új rendszerének jobb megismerése (pl. az új OKJ-s rendszer /kompetenciák, modul-rendszer /, a TISZK-ek működése, RFKB-k szerepe, stb.; a könnyűipari, ezen belül szakágazatainkat érintő szakmai képzések felügyeletét ellátó szakmai szövetségek, szervezetek köre; a felsőoktatásban bekövetkezett változások, stb.)

A válaszok többsége szerint újabb információkra nem nagyon tartanak igényt a megkérdezettek. A Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület az általában éveként rendszeres képzési fórumain az utóbbi időben főként az új OKJ szakmáinkat érintő kérdései kerültek megbeszélésre. Így az érdeklődők valószínű megfelelő információkkal rendelkeznek e téren.

A válaszadók közül többen a Regionális Munkaügyi Központokkal együttműködve képeznek.

Megjegyzésre került, hogy a TISZK-eknél folyó oktatásokból kevés pályakezdő áll munkába vállalkozásaiknál.

Egyesek a korábbi szakképzési rendszert – a szükséges korszerűsítésekkel - hatékonyabbnak és specializáltabbnak tartják (pl. a megváltozott körülményekhez igazodó, 3 éves és a szakmai ismeretekre koncentrálnak oktatással).

Mások (pl. egyes bőr- és cipőipari vállalkozások) az új OKJ rendszer adta lehetőségeken belül, a foglalkoztatók számára kedvező szakképzésekről számoltak be.

1.4.3. Milyen a kapcsolatuk a környező és a régióban működő, szakirányú képzést folytató szakiskolákkal, szakközépiskolákkal, felsőfokú oktatási intézményekkel?

A mélyinterjúba bevont cégek jelentős hányada jól ismeri a környezetükben működő tanintézmények tevékenységét, kapcsolatukat kedvezőnek tartják.

Főként a Budapesti Műszaki Főiskola Rejtő Sándor Könnyűipari Mérnöki Karával, számos helyi szakképző (főként ruhaipari) iskolával rendszeres kapcsolatáról számoltak be. Aránylag kevés együttműködés tapasztalható a válaszadók körében a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem egyes tanszékeivel.

Voltak interjúalanyok, amelyek korábbi kedvező kapcsolatokról számoltak be, de ez a környékbeli iskola-összevonásokkal megszűnt.

Előfordul, hogy cégcsoporton belüli belső szakmunkásképzéssel oldják meg az oktatást.

1.4.4. Mennyire van lehetőség arra, hogy gyakorlati képzőhelyként tanulókat fogadjanak? Amennyiben nem, mennyire jelent problémát a kizárólag iskolai tanműhelyből kikerülő fiatalok felkészültsége (pl. szalag-jellegű munkavégzésnél, stb.)?

A megkérdezett vállalkozások döntő része kész fogadni tanulókat, hogy a leendő szakemberek minél jobban megismerhessék a munkaerő-piaci követelményeket.

Pl. Budapesti Műszaki Főiskola Rejtő Sándor Könnyűipari Mérnöki Karáról ruhaipari hallgatók vesznek részt gyakorlaton, továbbá több szakiskola és felnőttképző intézmény

hallgatóit is fogadják gyakorlatra. Sajnos kevés helyi munkaerő kerül ki közülük, a belépők megmaradása sem kielégítő.

Egyes válaszadók szerint készséggel fogadnának tanulókat gyakorlatra, de nincs megkeresési igény. Ennek oka lehet az is, hogy a szakképző iskolák vagy szakoktatóik nem rendelkeznek megfelelő információkkal az ipari vállalkozásokról illetve azok tevékenységéről.

A válaszok között megjelent olyan észrevétel is, hogy a tanműhelyi gyakorlati képzésből érkezők átképzése kisebb problémával jár (így a termelő vállalkozásokhoz kihelyezett gyakorlati képzés - mint kizárólagosan követendő megoldás - nem egyértelmű).

Előfordult olyan válasz is, miszerint a külföldi tulajdonos helyteleníti a vállalkozáshoz kihelyezett gyakorlati a képzést.

1.4.5. Mennyire tartják fontosnak a költség- és időkímélő szakoktatási lehetőségeket (egyéni tanulós formák jegyzet és konzultáció biztosításával; távoktató programok)?

Az új típusú szakképzési- és továbbképzési formák iránt azért tűnik minimálisnak az érdeklődés, mert e módszereket kevésbé vagy egyáltalán nem ismerik a megkérdezettek. Ezért is kiemelt fontosságú a testre-szabott távoktató lehetőségek és programok elkészítése ill. terjesztése.

Fontos továbbá annak meggyőző közvetítése, hogy az elektronikus tanulás (a „tanítás-tanulás digitalizálása”), nem tanítás nélküli tanulást jelenti. Az eredményes elektronikus tanítás-tanulás megfelelő képzési előzményeket igényel, ehhez is lényeges az alkalmazások megismerése.

A megkérdezettek nagyobb része nem tartja megoldhatónak adott szakma távoktatását. A válaszok között olyan is előfordult, hogy a távoktatás fontos, de még hiányoznak az ehhez szükséges feltételek.

Többen a vállalkozáshoz kihelyezett, hagyományos (előadás ppt prezentációval, szemléltető eszközökkel) képzéseket favorizálják széles konzultációs lehetőséggel.

1.4.6. Mennyire és milyen módon tudják támogatni a szakképzést? (anyag támogatás, pl. szakképzési hozzájárulással, tanuló szerződéssel, stb.; üzemeltetés biztosításával, szemléltető eszközök adásával /anyagminták, prospektusok, szakmai videó-összeállítások, gépalkatrészek, stb./; tárgyi támogatás /pl. iskolai tanműhelynek textil-alapanyag, kellékanyagok, géptartozékok juttatása, stb./).

A megkérdezett vállalkozások kivétel nélkül támogatják ill. készek támogatni a szakképzést a legkülönbözőbb lehetőségekkel (anyag támogatás, üzemeltetés biztosítása, anyagminták, alapanyagok a gyakorlati képzésekhez, stb.).

A szakképzési hozzájárulást a szakirányú képzést folytató iskolákon kívül olyan oktatási intézményekhez igyekeznek juttatni, amelyek érdekeltségi körükben kiemelt jelentőségűek (pl. idegen nyelvet oktatók, a cég termékeiket vásárló iskolák, stb.).

Szemléltetéshez anyag- és fázismintákat készséggel biztosítanak. Hasonlóan készek textil- ill. bőr hulladékot, maradékanyagokat a szakképzők rendelkezésre bocsátani.

1.4.7. Milyen módosításokat tartanak fontosnak az iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli (pl. felnőttképzés) szakoktatás során, amellyel a vállalkozásokhoz kikerülő fiatal munkavállalók hatékonyabb munkaerővé válnának?

A válaszadók részben az iskolarendszerű szakképzésnél vetettek fel változtatási igényeket. A felnőttképzéseknél a naprakész gyakorlati- és elméleti ismeretek biztosítását tartják fontosnak. Főként az iskolarendszerű szakképzések terén fogalmaztak meg több igényt, különös tekintettel a pályakezdő szakmunkásokkal támasztott munkaerő-piaci elvárásokra.

A hazai textiles vállalkozások elvárásai a pályakezdőktől az alábbiak szerint foglalhatók össze:

- munkaadó kezdeményezésű szakképzés-vezérlés (a vállalkozásokat érintő gazdasági hatások alapján a munkaadók kezdeményezték, hogy milyen elvárásaik vannak a szakoktatástól),
- a vállalkozás versenyképességét elősegítő módon működjön a szakmai képzés,
- megfelelő szakmai alapok legyenek (az ideálisan szükséges, de az jól begyakorlottan sajátítsák el a hallgatók),
- helyi sajátosságok (technika, technológia, szervezethez, stb.) szerinti könnyű tovább- és átképezhetőség,
- a minőségi munkavégzésre és a munkahelyi rendre ill. környezetkímélés iránti elkötelezettségre történő alapos felkészítés szakképzés során,
- „anyag-szeretet”, alap- és félkész anyagok, segédanyagok (kellékek) megbecsülése, takarékos gazdálkodás fontosságának mintegy „beszélyesítése” (az anyagot kézbe véve ismerje meg a tanuló, árát tudja), különösen tekintettel a magas-értékű korszerű anyagokra,
- alkalmazott számítástechnika kiszolgálásához alap-felkészültség garantálása elméleti oldalról és a készség szintjén a gyakorlat során,
- igényesség az eszközháttér minőség-megtartó-, és zavartalan működőképességének megőrzésére (gépek, berendezések szakszerű ápolása),
- új iránti fogékonyság, kreatív hozzáállás kifejlesztése,
- önbecsülés, könnyű beilleszkedés, csapatszellem, személyiség-fejlesztés fontosságának felismertetése és ezekre felkészítés tréningyszerű foglalkozások minden-napossá tételével,
- a munkavállalói jogosítványok és kötelezettségek ideális egyensúlya (a leendő fiatal munkaerő ne csak jogaival legyen tisztában, hanem alaposan ismerje meg a törvényes keretek közötti kötelező feladatait is),
- rugalmasabb munkabeosztás elfogadására felkészítés (pl. határidős tételek teljesítésére), azaz a törvényes keretek között természetesen elfogadott legyen az esetenkénti pihenőnap munkavégzés és túlórák foglalkoztatás tudomásul vétele,
- a szakmák presztízsének visszaállítása képzési oldalról is.

1.4.8. Vállalkozásuknál mennyire jellemző az innováció? (innovatív alap- és segédanyagok felhasználása; innovatív technológiák és eljárások alkalmazása, egyedi technikák; korszerű termelés-szervezési és irányítási módszerek elterjesztése; egyéb). Volt-e cégükönél az elmúlt években, illetve terveznek-e a következő években olyan innovációt (pl. új gép vásárlása, új technikai, termelés- szervezési, irányítási eljárás, stb. bevezetése) amely a munkatársaitól új ismereteket (szaktudás, piaci ismeret, számítástechnikai ismeret, nyelvismeret, stb.) kíván vagy más képzettségű munkatársak alkalmazását igényli.

A megkérdezettek nagyobb hányadában jellemző az innováció, amelynek legkülönbözőbb formái lehettek fel.

A gépi beruházásoknál a berendezést gyártó cég szakemberei végzik a betanítást tolmácsolás mellett, különös tekintettel a garanciális szempontokra is. Hasonlóan az új technológiák betanítása is külföldi szakemberek segítségével folyik.

Egyesek szerint az innováció további terjedését a munkaerő bérezéséből eredő motiválatlanság is akadályozza.

A nyelvismeret hiányát több válaszadó problémának tartják, különösen a beszerzéssel és értékesítéssel ill. fejlesztéssel foglalkozó, próbagyártást kivitelező munkatársak körében.

Budapest, 2009. április 6.

Dr. Pataki Pál
TMTE elnök

Lakatosné Győri Katalin
kutatás vezető